

NOFILOLOGIK OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA KASBGA YO'NALTIRILGAN CHET TILINI O'QITISHDA TERMINLARNING AHAMIYATI

Olimova Mohinur Mirzanosir qizi

Farg'ona davlat universiteti, Chet tillar fakulteti 1-bosqich talabasi

Quziyev Sarvarbek Ilmiddinovich

Farg'ona davlat universiteti

Chet tillar fakulteti Ingliz filologiyasi kafedrasida katta o'qituvchi, PhD.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18958954>

Annotatsiya: Ushbu maqolada nofilologik oliy ta'lim muassasalarida chet tilini o'qitishda terminlarning xususiyatlari kasbga yo'naltirilgan yondashuv asosida, talabalarning kasbiy fikrlash xususiyatlarini hisobga olgan holda tibbiyot, biznes, ilmiy va muayyan sohalarda muloqot qilish qobiliyatini shakllantirishni nazarda tutadi.

Kalit so'zlar: *Kasbiy fikrlash, termin, metodologiya, metodika, yondashuv, uslub, o'quv predmeti, lingvistika.*

Nofilologik oliy ta'lim muassasalarida chet tilini o'qitishga kasbiy yo'naltirilgan yondashuv, talabalarning kasbiy fikrlash xususiyatlarini hisobga olgan holda muayyan kasbiy, tibbiyot, biznes, ilmiy sohalarda va vaziyatlarda muloqot qilish qobiliyatini shakllantirishni nazarda tutadi. Kasbiy yo'naltirilganlik deganda o'rganuvchilarining chet tilini o'rganishga bo'lgan ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda, kelajakdagi kasb yoki kasbning xususiyatlaridan kelib chiqqan holda o'rganish tushuniladi. Bu kasbiy yo'naltirilgan chet tilini o'zlashtirishni o'quvchilarning shaxsiy fazilatlarini rivojlantirish, o'rganilayotgan til mamlakati madaniyatini bilish, kasbiy va lingvistik bilimlarga asoslangan maxsus ko'nikmalarni egallash bilan uyg'unlashtirishni taklif qiladi.

Hozirda ta'lim sohasini jahon standartiga mos ravishda tashkil etish uchun olib borilayotgan islohotlarda chet tilini kasbiy yo'naltirilgan yondashuv asosida o'qitish ustuvor yo'nalish sifatida e'tirof etilmoqda.

Pedagogik ilmiy-metodik manbalar tahlili shuni ko'rsatdiki, oliy o'quv yurtlarining nolingvistik fakultetlarida chet tilini o'qitishning cheksiz ko'p uslubiy yo'nalishlari va texnologiyalari mavjud. Hozirgi vaqtda nafaqat chet tilida muloqot qilish ko'nikmalarini egallash, balki mutaxassislik bo'yicha maxsus bilimlarni olish ham asosiy vazifalardan biridir. Chet tilini bo'lajak mutaxassisning kasbiy yo'nalishini shakllantirish vositasi sifatida ko'rib, Galskova "kasbiy yo'naltirilgan til materialini o'rganishda talabaning maxsus bilimlarga ega bo'lish istagi va tilni o'zlashtirish muvaffaqiyati o'rtasida ikki tomonlama bog'liqlik o'rnatilishini" ta'kidlaydi.

U chet tilini nolingvistik oliy ta'lim muassasalarida chet tilini kasbiy yo'naltirilgan yondashuvni kasbiy va ijtimoiy yo'naltirishning samarali vositasi deb biladi. Muallifning fikriga ko'ra, ushbu salohiyatni amalga oshirish uchun quyidagi shartlar bajarilishi kerak:

- chet tilidagi nutq faoliyatining maqsadlarini aniq shakllantirish;
- ushbu faoliyatning ijtimoiy va kasbiy yo'nalishi;
- tinglovchilarning muayyan muammolarni hal qilishdan qoniqishi;
- talabalarda muayyan muammolarni hal qilishda ijodiy bo'lish qobiliyatini shakllantirish;
- o'quv jamoasida qulay psixologik muhit.

Chet tilini kasbiy yo'naltirilgan yondashuv asosida o'qitish nazariyasini rivojlantirishga olimlar tomonidan katta hissa qo'shildi, ular nolingvistik oliy ta'lim muassasalarida chet tilini o'qitishda o'quv materialining kasbiy yo'nalishi tamoyiliasosida tanlashni belgiladilar. Shu bilan birga ilmiy izlanishlar natijasi shuni ko'rsatyaptiki, chet tilini o'rganish shunchaki o'z-o'zidan maqsad bo'lib qolmasligi, balki o'z mutaxassisligi doirasida bilim-ko'nikmalarni egallash, bilim darajasini oshirish maqsadiga erishish vositasi bo'lishi kerakligini ta'kidlaydilar. Mutaxassisliklarning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olish, ular nuqtai nazaridan, quyidagi yo'nalishlarda amalga oshirilishi kerak:

- maxsus matnlar ustida ishlash;
- og'zaki nutqni rivojlantirish uchun maxsus mavzularni o'rganish;
- tegishli mutaxassislik bo'yicha minimal lug'atni o'rganish;
- o'qituvchilar uchun qo'llanmalar yaratish;
- talabalarining grammatik va leksik materialini faollashtirish.

«Xorijiy til» fani bir qator xususiyatlarga ega. Fanning o'ziga xosligi chet tilini o'zlashtirish yo'lining yo'nalishi bilan belgilanadi. L. S. Vygotskiy ta'kidlaganidek, “chet tilini o'zlashtirish ona tilining rivojlanishiga teskari yo'l bilan boradi. Bola ona tilini ongsiz va beixtiyor, chet tilini esa ongli va maqsad bilan o'rganadi. Shunday ekan, ona tilini rivojlantirish pastdan yuqoriga, chet tilini rivojlantirish esa yuqoridan pastga qarab boradi, deyishimiz mumkin.”

Chet tilining o'quv predmeti sifatidagi ikkinchi xususiyati shundaki, til o'rganishning ham vositasi, ham maqsadi hisoblanadi. Talaba eng oson til vositalarini o'zlashtiradi, ma'lum bir nuqtaga qadar o'rganish maqsadi bo'lgan nutq faoliyatining har xil turlarini egallaydi, so'ngra ular undan murakkabroq lingvistik harakatlarni o'zlashtirish uchun foydalanadi, ya'ni chet tilini kasbiy yo'naltirilgan yondashuv asosida o'rganish vositasidir. Aytish mumkinki, til hodisalarining eng muhim jihatlari bu ularning boshlang'ich asosini tashkil etuvchi chet tilini o'rganishning asosiy ob'ekti bo'lgan nutq faoliyatidir. Shu o'rinda G. V. Kolshanskiyning fikriga ko'ra, “tilning aloqa vositasi sifatida u tilning qay darajada o'zlashtirilganligidan qat'i nazar, tilning alohida elementlarini, ya'ni alohida so'zlar, alohida gaplar, alohida tovushlarni bilishni o'zlashtirish tushunchasiga bog'lab bo'lmaydi. Ta'lim maqsadlarida, tilni o'qitishning har xil turlari va shakllaridan qat'i nazar - kurslardan ixtisoslashtirilgan oliy o'quv yurtigacha, umumta'lim maktablaridan tortib bir qator fanlar chet tilida o'qitiladigan maktablargacha - har doim tilni bilish darajasi bo'lishi kerak. haqiqiy muloqotda ishtirok etish qobiliyati nuqtai nazaridan ko'rib chiqiladi. Nolingvistik universitetlarda chet tillarini o'qitishdan maqsad kelajakdagi kasbiy faoliyatda chet tilidan amaliy foydalanish uchun etarli darajaga erishishdir. Agar til universitetida chet tili maxsus asos bo'lsa, boshqa universitetlarda u umumiy madaniyatga qo'llaniladi, shuning uchun til bo'lmagan universitetda yakuniy maqsadni shakllantirish spetsifikatsiyani talab qiladi. Chet tilini amaliy o'zlashtirish fanni kasbiy yo'naltirilgan o'rganishning faqat bir tomonidir. A. A. Rybkinaning fikricha, chet tili nafaqat assimilyatsiya ob'ekti, balki kasbiy mahoratni rivojlantirish vositasiga ham aylanishi mumkin. Bu chet tilini o'qitish uchun "kasbiy yo'naltirish" tushunchasini kengaytirishni nazarda tutadi, bu bir komponentni - o'quv materiali mazmunini kasbiy yo'naltirilganligini o'z ichiga oladi. Kasbiy yo'naltirilgan ta'lim nafaqat o'quv materiallarining mazmunini, balki kasbiy ko'nikmalarni shakllantiradigan qabullar va operatsiyalarni o'z ichiga olgan faoliyatning kasbiy yo'nalishini ham ta'minlaydi. Faoliyatning kasbiy yo'nalishi, birinchi navbatda, "xorijiy til" fanini profillash fanlari bilan birlashtirishni talab qiladi; ikkinchidan, u chet tili taqdimotchisi

oldiga fanlararo aloqalar asosida chet tilidan uning kasbiy bilimini tizimli ravishda to'ldirish vositasi, shuningdek, kasbiy ko'nikma va malakalarni shakllantirish vositasi sifatida foydalanishga o'rgatish vazifasini qo'yadi. ; uchinchidan, bo'lajak mutaxassisning zarur kasbiy ko'nikma va malakalarini shakllantirishni ta'minlay oladigan o'qitish shakllari va usullaridan foydalanishni nazarda tutadi. Nolingvistik oliy o'quv yurtlarida chet tilini kasbiy yo'naltirilgan holda o'rganish mazmun tanlashda yangicha yondashuvni talab qiladi. U inson faoliyatining u yoki bu sohasidagi so'nggi yutuqlarga qaratilishi, pedagoglarning kasbiy manfaatlariga bevosita daxldor bo'lgan sohalardagi ilmiy yutuqlarni o'z vaqtida aks ettirishi va ularning kasbiy o'sishi uchun imkoniyat yaratishi kerak. Galskova chet tilini o'qitish mazmuni quyidagilarni o'z ichiga olishi kerakligini ta'kidladi: - muloqot sohalari, mavzular va vaziyatlar, nutq harakatlari va talabalarning kasbiy yo'nalishini hisobga oladigan nutq materiallari - til materiallari (fonetik, leksik, grammatik, imlo), o'rganish qoidalari. uning dizayni va ko'nikmalari - chet tilini muloqot vositasi sifatida, shu jumladan madaniyatlararo vaziyatlarda amaliy o'zlashtirish darajasini tavsiflovchi maxsus (nutq) ko'nikmalar majmui, - bilimlar tizimi va uning mamlakatning milliy-madaniy xususiyatlari; maqsadli tilning haqiqatlari. Ushbu yondashuvning afzalliklarini inobatga olgan holda, undan nolingvistik universitetlar talabalari uchun xorijiy tillarni kasbiy yo'naltirilgan o'qitish modelini ishlab chiqishda, xususan, uning mazmuni komponentini ko'rib chiqishda foydalanish maqsadga muvofiq ko'rinadi. Yuqoridagilarni inobatga olgan holda, kasb-hunarga yo'naltirilgan chet tilini o'qitish modelining tarkibiy tarkibiy qismlarini quyidagi tarkibiy elementlarni ajratib ko'rsatish mumkin:

Umumiy va kasbiy lug'at asosida nutq faoliyati turlari (gapirish, tinglash, o'qish, yozish) bo'yicha kommunikativ ko'nikmalar. Dialogik nutqni kasbiy yo'naltirilgan o'rganishning yakuniy maqsadi suhbatni o'tkazish, ma'lum bir mavzu bo'yicha maqsadli ravishda professional ma'lumot almashish qobiliyatini rivojlantirishdir. Monologik nutqni o'rgatish monologik matnlarning turli janrlarini yaratish qobiliyatini shakllantirishdan iborat: professional ma'lumotni muloqot qilish, ma'ruza bilan taqdim etish, muhokama paytida kengaytirilgan bayonotlar, dastlabki tayyorgarlik bilan ham, unsiz ham muhokamalar. Kasbiy-yo'naltirishning maqsadi - bu tinglash treningi suhbatdoshning ma'lum bir haqiqiy kasbiy sohaga muvofiq monolog shaklida yoki dialog jarayonida hosil bo'lgan chet tilida nutqini idrok etish va tushunish qobiliyatini shakllantirishdir. , vaziyat. O'qishni o'rganish natijasi turli funktsional uslublar va janrlardagi barcha turdagi o'qish nashrlarini, shu jumladan maxsus adabiyotlarni o'zlashtirish ko'nikmalarini shakllantirishdir. Xatni o'rgatishning yakuniy maqsadi - professor-o'qituvchilarning mintaqaviy yozma muloqoti uchun zarur bo'lgan, mavhum taqdimot, izohlash, shuningdek, professional mazmunli matnni chet tilidan rus tiliga va rus tilidan tarjima qilish ko'nikmalarida namoyon bo'ladigan kommunikativ kompetentsiyani rivojlantirishdir. xorijiy til. Til bilimi va malakalari, ular fonetik hodisalar, grammatik shakllar, so'z yasash qoidalari, leksik birliklar, terminologiya, muayyan kasbga xos bo'lgan bilimlarni o'z ichiga oladi. Ko'rib chiqilayotgan bilim va ko'nikmalar murakkab ko'nikmalar - gapirish, tinglash, o'qish, yozishning tarkibiy qismini ifodalaydi. Ijtimoiy-madaniy bilimlar, chunki N. D. Galskova o'quvchilarni nafaqat yangi nutq uslubi bilan, balki ular o'rganayotgan tilda gapiradigan odamlarning madaniyati bilan ham tanishtirishdan iborat. Treningning asosiy va yakuniy maqsadi - til bo'lmagan mutaxassisliklar talabalarining kundalik muloqot sohasida va shu tariqa kasbiy-hunar ta'limi sohasida fikrlarni shakllantirish va shakllantirish vositasi sifatida chet tilini faol egallashlarini ta'minlashdir. yo'naltirilgan

tushunish, talabalarning chet tilini o'rganishga bo'lgan ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda, kelajakdagi kasb yoki mutaxassislikni, o'z navbatida, uni o'rganishni talab qiladi. "Kasbiy yo'naltirilgan ta'lim" atamasi til bo'lmagan universitetda chet tilini o'qitish jarayonini tavsiflash uchun ishlatiladi, u mutaxassislik bo'yicha adabiyotlarni o'qish, lug'at va terminologiyani o'rganish va yaqinda kasbiy faoliyat sohasidagi muloqotga qaratilgan.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Ilmiddinovich, K. S. (2022). Integrating 21st Century Skills into Teaching Medical Terminology. *Journal of Pedagogical Inventions and Practices*, 9, 114-117.
2. Ilmiddinovich, K. S. (2021). The methodologies of learning english vocabulary among foreign language learners. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(4), 501-505.
3. Ilmiddinovich, K. S. (2020). Methods Of Teaching English To Young Learners. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, 2(11), 65-69.
4. Sarvarbek Ilmiddinovich Kuziev MODERN METHODS OF TEACHING ENGLISH LANGUAGE AT MEDICAL UNIVERSITIES // Academic research in educational sciences. 2022. №11. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/modern-methods-of-teaching-english-language-at-medical-universities> (дата обращения: 10.05.2023).
5. Kuziev, S. (2022). AT ENGLISH CLASSES USING APPROACHES AND METHODS OF ON TEACHING SPECIAL TERMINOLOGY IN MEDICAL UNIVERSITIES. *Eurasian Journal of Social Sciences, Philosophy and Culture*, 2(12), 265-269.
6. Кузиев, С. И. (2020). COMMUNICATION AMONG PHYSICIANS AND HEALTHCARE ASSOCIATES: THE ROLE AND RANK OF MEDICAL TERMINOLOGY IN SURGERY, PUBLIC HEALTH AND THE HISTORY OF MEDICINE. *Вестник науки и образования*, (13-3), 29-31.
7. Кузиев Сарварбек Илмиддинович Общение между врачами и медицинскими работниками: роль и ранг медицинской терминологии в хирургии, здравоохранении и истории медицины // Вестник науки и образования. 2020. №13-3 (91). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/obschenie-mezhdu-vrachami-i-meditsinskimi-rabotnikami-rol-i-rang-meditsinskoy-terminologii-v-hirurgii-zdravoohranenii-i-istorii> (дата обращения: 10.05.2023).
8. Ilmiddinovich, K. S. (2020). Online evaluating the language learners on the platforms of the social networking services and delivery people. *International Journal of Research in Economics and Social Sciences (IJRESS)*, 10(11).